Posudek na diplomovou práci
studentky Renaty Baloghové

Archeozoologie tří vrcholně středověkých městských parcel v Chrudimi – Hradební ulici

Jakýkoliv archeozoologický výzkum kombinuje dva zajímavé rozměry, historický a zoologický a kvalitními archeozoologickými studiemi získáváme přesné představy o využívání přírodních zdrojů člověkem v minulosti a to často ve velice barvitých souvislostech/kulisách. Z tohoto hlediska jsou archeozoologické práce na katedře zoologie zajímavým zpestřením. Nicméně bych u nich očekával, že se budou přednostně či ve velké míře věnovat samotným zvířatům, jak z hlediska pochopení jejich historického významu, poznání tělesného rámce či rozsahu patologií.

Předkládaná práce nabízí archeozoologické srovnání tří vrcholně středověkých parcel v Chrudimi na základě poměrně bohatého materiálu a jeho detailního vyhodnocení. Kosterní zbytky autorka analyzuje standardními archeozoologickými metodikami, přičemž větší pozornost je věnována věkovému spektru nalezených druhů. V kapitolách „úvod" a „diskuse" autorka nabízí zajímavý přehled a diskusi stravování různých sociálních vrstev středověkých obyvatel. Přestože za celou prací stojí jistě spousta práce a přináší řadu zajímavých zjištění, v souhrnu ji považuji za standardní, ale poněkud „suchou/suchopárnou" práci spíše archeologické povahy. Především proto, že se čtenář velice málo dovídá o morfologickém rámci nalezených živočichů či jejich chovatelské praxi v historickém kontextu a především také proto, že na veškeré zbytky je nahlíženo dosti úzkým pohledem z hlediska stravování.

K práci mám tyto poznámky a otázky:
- Formální stránka je spíše nadstandardní, dala by se dokonce označit za výbornou nebýt dvou okolností:
1) u mladších vrstev chybí pro určité druhy podobného vzorku srovnatelné koláčové grafy (především velice zajímavý relativní věk), takže určité partie práce nejsou plně kompatibilní z hlediska zhodnocení;
2) latinské názvy kostí, některých taxonomických jednotek „mammal, avis, piscis" a věkových kategorií jsou formálně nesjednocené, takže jde o jakýsi zvláštní spletenec latiny, angličtiny, češtiny, občas s kurzívou, občas bez ní, což působí opravdu rušivě.
- Postrádám v úvodu zmínku o ekologické/biotopové situaci Čech či Chrudimska, podle níž by si čtenář mohl uvědomit, zda a v jakém rozsahu zde bylo možné očekávat přísun zvěřiny do středověké a raně novověké Chrudimi, případně jakého druhového spektra (zvířata polí a luk nebo zvířata lesů).
Otázky:

- na str. 5 je zmíněna lovecká trofej ze studované lokality. O co přesně jde?
- Metodika: jak velká byla oka sít pro plavení? Není odběr dvou litrů z vrstvy v rámci plavení příliš malý?
- Str. 7 – zmiňujete, že jste nezahrnula kosti ze 17.-18. století z jímky 938 kvůli velkému počtu kostí. V této souvislosti se jako zoolog obecně ptám, zda by nešlo ušetřit čas nepočítáním a neválením nediagnostických kosterních fragmentů ve prospěch těch zbytků, které umožňují stanovit druh, pohlaví a věk.
- Str. 8 – píšete, že jste určovala kohoutkové výšky a masnou užitkovost. Proč je ve výsledcích uvedena pouze a jen kohoutková výška jednoho psa (ovšem bez specifikace jeho věku)?

- Str. 11, 23 - druhové určení myši nebylo možné? Krysa byla druhově určena přímo (podle diagnostických znaků) nebo nepřímo (*a priori* názor, že v této době u nás potkan ještě nežil)?
- V diskusi řešíte možnost chovu prasat na lokalitě. Měla studovaná lokalita nějaké zjevné dvorky či místa pro chov domácích zvířat (chlívek, výběh pro slepice apod.)?
- Nemůže za výskytem pěvců stát čižba, donesení ptáka na zápraží kočkou apod., namísto jejich místa na jídelníčku chrudimských obyvatel?
- Nelze výskyt koček na jedné lokalitě vysvětlit prostě jen jejich chovem a usmrcováním nadbytečných koťat, tzv. topení koťat, nikoli s živností kožešníka?
- Analyzoval někdo pokusně výskyt zářezů, záseků apod. při dnešním kuchyňském využívání zvířat? Může být zvíře naporcováno bez toho, aniž bychom to na něm „archeozoologicky" poznali?

V souhrnu musím konstatovat, že tato diplomová práce zhodnotila relativně početný materiál a přispěla k poznání středověké a raně novověké Chrudimi. Škoda, že výsledky nezúročila do bohatší diskuse a zasazení do širšího historicko-archeozoologického rámce. Nicméně platí, že tato diplomová práce splnila požadavky kladené na diplomovou práci a zaslouží si vcelku kladné hodnocení.

V Českých Budějovicích 16.5. 2010

Mgr. Jan Robovský

Posudek na diplomovou práci Renaty Baloghové „Archeozoologie tří vrcholně středověkých městských parcel v Chrudimi – Hradební ulici“

Diplomová práce čítá ca. 14 stran textu při řádkování 1,5, dále 25 citací, 15 tabulek, 22 grafů a 2 přílohy.

Prostřednictvím archeozoologických analýz osteologického materiálu ze dvou středověkých až novověkých jímek prováděných přímo autorkou práce přispívá k poznání historie města Chrudimi a situace ve středověku až novověku obecně.

Jako pozitivum práce uvádím, že autorka uvedla v přehledné podobě alespoň některá primární data (metrika, základní kvantifikace druhů, podíl anatomických částí), poměrně jasně vysvětlila způsob zpracování a vyhodnocení a pokusila se zkombinovat historické prameny s vlastními výsledky.

Po pročtení práce, lze říct, že autorka zvládla základní postupy a metody praktické práce s osteologickým materiálem a je seznámena alespoň s částí ze základní literatury. Nicméně má-li být práce publikována (je-li to předpokladem pro diplomovou práci na dané fakultě či katedře), bude třeba literaturu rozšířit a ošetřit některé metodické kroky. Zvláště pak bude potřeba věnovat opatrnou pozornost kombinaci historických údajů a dat plynoucích z vlastních analýz.
Konkrétně: (1) Je nutné vyhodnocovat materiál z plavení a materiál z ručního výběru zvlášť (neboť oba typy někdy přinášejí zcela rozdílné kvantifikace) a až následně provádět srovnání a diskutovat rozdíly či shody. (2) Vhodná by byla alespoň stručná diskuse o spolehlivosti datace osteologického materiálu v daném poměrně specifickém kontextu. (3) Dále je potřebný obecnější náhled na archeozoologický materiál, zejména pak diskuse potenciálně možných rozdílů zjišťovaných charakteristik u různých typů kontextů (města vs. hrady vs. vesnice, různé typy archeologických objektů), potřeba je zvážit i tafonomické změny a v daném prostředí zejména vliv exportu / importu zvířat či částí jejich těl. Jen po takové diskuzi, lze uvažovat o tom, jakým způsobem materiál vypovídá o původním stavu a zda představuje výjimečnou situaci či situaci pro daný typ kontextu typickou apod. (4) Bude-li cílem práce ne jen charakteristika souboru, ale příspěvek k poznání historie v širších souvislostech, bude potřeba nastudovat a doplnit srovnání s dalšími publikovanými pracemi z posuzovaného období, které nebyly zohledněny (nálezy z hradů, dalších měst aj.). Ideální by bylo rozšířit práci o analýzy z dalších jímek z dané lokality, jež jsou podle autorky k dispozici. (5) V metodické části by bylo potřeba upřesnit, podle kterých prací byl konkrétně zjišťován věk jednotlivých druhů zvířat, dosavadní výčet použitých publikací není zcela konkrétní.

Je škoda, že většina nálezů ryb nebyla určena, determinací poměrně bohatého souboru kostí právě této skupiny by práce mohla přinést zajímavé dosud jinde nezjištěné poznatky.

Další výtky:
Jednoduché tvrzení „O opékání nad ohněm, jakožto málo, nicméně přece jen využívaném způsobu úpravy masa, svědčí některé opálené kosti“ nepokládám bez dalšího vysvětlení za správné - opékání do té míry, že by se spálily i kosti, bezpochyby většinou znehodnotí i maso.

V příloze A není jasné co znamená červená barva v profilu jímky 938.

U terénního fota není vysvětleno, co znamenají zelené kroužky a červené čáry.

Nalezeny byly nejednotnosti v citování.

Dle platné nomenklatoriky je lépe uvádět *Gallus gallus* f. *domestica nebo Gallus gallus domesticus* místo *Gallus domesticus.*

Závěr:
Autorka práci věnovala poměrně velkou pozornost, což ukazuje i počet zpracovaných nálezů (ca. 3000 fragmentů). Zároveň ukázala, že vcelku rozumí metodice i tématu, a práci zpracovala poměrně přehledně. Pokud rozsahem práce (nastíněným v úvodu) splňuje požadavky dané fakulty či katedry na diplomovou práci, pak ji při obhajobě doporučuji ke kladnému přijetí.

René Kyselý

v Praze 18.5.2010